

the Jane Goodall Institute

Jane Goodall, Ph.D., DBE

A Jane Goodall Intézet alapítója és az ENSZ békenagykövete

1960 nyarán egy fiatal brit hölgy érkezett a Tanganyika-tó partjára, mely a közép-afrikai Tanzániában található. Bemerészkedett az afrikai erdőkbe, hogy tanulmányozhassa a csimpánzokat — abban az időben ez rendkívül liberális gondolkodásról tett tanúbizonyságot, főként egy nő részéről. Ami azt illeti, a brit hatóságok ragaszkodtak ahhoz, hogy a fiatal hölgynek legyen kísérője, így egy ideig édesanyjával élhette át ezt a kalandot.

Mikor Dr. Jane Goodall első kutatásait végezte a Gombe Nemzeti Park erdőkkel borított és mély völgyekkel szabdaltnak hegyvidékén, még nem is gondolta, hogy egyszer jövőbeni felfedezései végleg átírják az emberek és állatok közti viszonyról alkotott képet, s az általa elindított projekt folytatódik a 21. században is.

Ez az afrikai kaland volt Dr. Goodall gyermekkori álmának beteljesülése. Az állatvilág már kislányként is elbűvölte — egyszer sikerült jól ráijesztenie felnőtt családtagjaira, mikor órákra tűnt el, hogy a szalma közé bújva, a tyúkolban üldögélve várja ki, hogy a tyúkból előbújjon egy tojás. Édesanyja, Vanne szerint „ez volt Jane első zoológiai kutatóprogramja”. Dr. Goodall számtalan könyvet olvasott a vadonban élő állatokról és arról álmodozott, hogy egyszer úgy fog élni, mint Tarzan, vagy Dr. Dolittle.

Fiatalon, Dr. Goodall igyekezett rálelni arra az útra, mely elvezethette álmai megvalósításához. 1957-ben egy barátnője szülei kenyai farmjára invitálta, Dr. Goodall pedig nagy örömmel fogadta el a meghívást. Érkezését követően, néhány hónappal később találkozott a híres régész-antropológus Dr. Louis Leakey-vel. Dr. Louis Leakey egy olyasvalakit keresett, aki tanulmányozhatná a csimpánzokat nem csupán azért, hogy jobban megérthessük ezeket a kevésbé ismert főemlősöket, hanem azért is, hogy betekintést nyerhessünk az ember fejlődéstörténetébe.

Dr. Goodall végtelen türelme és törhetetlen vágya, hogy megértse az állatokat, meggyőzte Dr. Leakey-t arról, hogy ő lesz a megfelelő ember erre a feladatra. Úgy vélte, egy elme, melyet még nem formált át az egyetemi oktatás, friss perspektívát nyújthat a jövőben.

A kezdetekben, a Gombe-i csimpánzok azonnal elmenekültek, amint meglátták Dr. Goodall-t. Ő azonban kitartott, bár immáron csupán távolabbról, látcsőn keresztül figyelte őket, így végül, a csimpánzok egyre közelebb engedték magukhoz.

1960-ban, egy őszi napon, látta amint egy csimpánz, David Greybeard (Szürkeszakállú Dávid) ágakat gallyazott le, hogy segítségükkel természeteket halásson ki egy természetvárból. A tudósok mindezülig úgy vélték, hogy kizárólag az emberek képesek szerszámokat készíteni és használni, Dr. Goodall felfedezése azonban megcáfolta ezt a feltételezést.

Mikor Dr. Leakey első ízben hallott Dr. Goodall megfigyeléseiről, így fogalmazott: „Mostantól újra kell definiálnuk a szerszám, vagy az ember fogalmát, vagy el kell fogadnunk a csimpánzokat emberekként.”

Ez bizonyult Dr. Goodall egyik legjelentősebb felfedezésének.

Szintén első Gombe-ben töltött éve során, Dr. Goodall megfigyelte, hogy a csimpánzok folyami disznókat és más állatokat vadásznak le és esznek meg, ez pedig felülírta a csimpánzokról szőtt azon teóriát, mely szerint ezek a főemlősök elsősorban vegetáriánusok, valamint gyümölcssevők és csupán néha fogyasztanak rovarokat, vagy kisebb rágcsálókat.

1961-ben Ph.D. hallgatóként kezdte meg tanulmányait a Cambridge-i Egyetemen, s egyike volt azon keveseknek, akik előzetes egyetemi tanulmányok nélkül doktorálhattak.

1966-ban etnológiából szerezte meg doktori, Ph.D. címét.

Nehéz eltúlozni azt, hogy milyen mértékben sikerült Dr. Goodall-nak megváltoztatnia és gazdagítania a primatológia szakterületét.

Visszautasította az állatok megjelölésére vonatkozó tudományos meggyőződést, s számok helyett neveket adott a Gombe-i csimpánzoknak, ezen felül pedig kitarított megfigyeléseinek érvényessége mellett, melyek szerint az emberszabású majmok egyedenként eltérő egyéniséggel, gondolatokkal és érzelmekkel bírnak.

Írt arról is, hogy a csimpánzok milyen szoros családi kötelékekben élnek. Az évek folyamán, munkássága újabb meghökkentő megállapításokkal szolgált, többek között azon nyugtalanító felfedezéssel, miszerint a csimpánzok képesek szervezett támadást intézni fajuk tagjai ellen, s véres háborút vívni egymással.

1974 elején, megkezdődött a Gombe-i „négy éves polgárháború”. Ez volt az első dokumentált, hosszú távú, nem emberek által vezetett „hadviselés”.

A Kasekela csoport tagjai rendszeresen jártak át a Kahama csoport területére és brutális pusztításba kezdtek.

1987-ben, Dr. Goodall és kutatócsapata megfigyelt egy olyan, fiatal csimpánzt is, Spindle-t, aki „örökbe fogadta” a három éves árvát, Mel-t, annak ellenére, hogy az újszülött nem állt közeli rokonságban vele.

A Gombe Nemzeti Park, melyet Dr. Goodall hozott létre 1965-ben, tréning programokat nyújt azon hallgatók számára, akik szeretnék közelebbről tanulmányozni a főemlősöket.

A Gombe Nemzeti Park jelenleg magasan képzett kutatók és segítők egy csapatának ad otthont, beleértve számos tanzániait.

Gilbert Grosvenor, a National Geographic Társaság egykori elnöke így nyilatkozott: „Jane Goodall úttörő munkássága, mely inspirációt nyújtott a szintén főemlős-kutató nőtársainak, vitathatatlanul egyik legfontosabb örökségének bizonyult. A 20. század utolsó harmadában Dian Fossey, Birute Galdikas, Cheryl Knott, Penny Patterson és még sok más kutató követte őt.

Bizonyosan állíthatjuk, hogy jelenleg a nők világszerte vezető szerepet töltenek be a főemlősök magatartásának hosszú távú tanulmányozásában.” Leginkább talán azért, mert Dr. Goodall munkássága bepillantást engedett a csimpánzok világába egy olyan közönség számára, amely rendkívül kíváncsi volt legközelebbi genetikai rokonaira.

Könyvein keresztül, főként az „*In the Shadow of Man*” (Az ember árnyékában) és a „*Through a Window*”(Az ablakon át) című művek olvasói, a Gombe-i csimpánzokat keresztneveik alapján ismerhették meg.

A csodálatos anyacsimpánz, Flo és csemetéje nemzetközileg is ismertté váltak.

1972-ben, mikor a barátságos és idős Flo elhunyt, a *The London Times* gyászjelentést adott ki róla.

Dr. Goodall 1977-ben alapította a Jane Goodall Intézetet, mely támogatja a Gombe-i kutatásokat, és vezető szerepet tölt be a csimpánzok és élőhelyeik védelmében.

Az Intézet széles körben ismert az innovatív, közösség-központú természetvédelem megalapozásáról és afrikai fejlesztési programjairól, valamint a Roots & Shoots (Rügyek és Gyökerek) környezeti nevelési világhálózatról és humanitárius ifjúsági programjáról, mely fiatalok százazreit kapcsolja össze világszerte több mint 130 országban.

1986-ban, egy konferenciasorozatot követően, értesülve az erdőirtásokról, valamint az afrikai csimpánzpopuláció gyors csökkenéséről szóló lesújtó hírekről, Dr. Goodall ráébredt arra, hogy el kell hagynia a szívéhez oly közel álló Gombe-t, s el kell kezdenie a csimpánzok megmentésén dolgoznia.

Munkássága nem ért véget. Dr. Goodall átlagosan évi 300 napot utazik, hogy iskolás gyermekeket látogasson meg és telt házas előadásokat tartson a csimpánzokat veszélyeztető fenyegetettségekről, és más környezeti válságokról, mert hiszi és reméli, hogy az emberiség képes megoldani azokat a problémákat, melyeket saját maga idézett elő.

Dr. Goodall hallgatóságát szüntelenül arra ösztönzi, hogy vállalják személyes felelősségüket, és merjenek élni a változtatás lehetőségével.

„Minden egyén számít.” - mondja. „Minden egyénnek megvan a maga szerepe. Minden egyén képes változást hozni.”

Dr. Goodall ezen kívül azt is kiemeli, hogy a világban minden élet összefügg. A Roots & Shoots program kifejezésre juttatja ezt az elvet, ösztönözve a hálózat csoportjait, hogy olyan projekteket hozzanak létre, melyek segítségével a Földet jobb helyé tehetjük az emberek, az állatok és a környezet számára.

Dr. Goodall elismerései közé tartozik többek közt a Tanzánia Medál, a National Geographic Társaság Hubbard Medálja, Japán igen rangos Kiotó-díja, Asztúria hercegének Technikai és Tudományos Kutatói Díja, a Benjamin Franklin Élettudományi Medál, az UNESCO 60. évfordulójára adományozott érdemrend, valamint a Gandhi/Királyi Díj az Erőszakmentességért.

2002 áprilisában, Kofi Annan, az ENSZ egykori főtitkára „az ENSZ Békenagykövete” címet adományozta Dr. Goodall-nak. A békenagykövetek segítenek mobilizálni az embereket, hogy minél többen vegyenek részt olyan projekteken, melyek segítségével a világ egy jobb helyé válhat. A békenagykövetek számos területen nyújtanak támogatást: szegénység felszámolása, emberi jogok, béketeremtés és konfliktusrendezés, HIV/AIDS, leszerelési politika, közösségfejlesztés és védelem.

2004-ben a Buckingham Palotában Károly herceg a Brit Birodalom Dámájává nevezte ki Dr. Goodall-t, mely egyenértékű a lovagi címmel.

2006-ban Franciország legrangosabb kitüntetését, a Francia Becsületrendet vehette át Dominique de Villepin miniszterelnöktől, Párizsban.

Dr. Goodall-t számos egyetem választotta díszdoktorává: a St. Andrews-i Egyetem, a londoni Goldsmiths Egyetem, a holland Utrechti Egyetem, a müncheni Ludwig-Maximilians Egyetem, a skót Stirling Egyetem, a tajvani Providence Egyetem, a kanadai Guelph és Ryerson Egyetemek, valamint a Buffalo, Tufts és más észak-amerikai egyetemek.

Dr. Goodall publikációinak listája tartalmaz két átfogó könyvet a Gombe-ben végzett kutatásairól: „*In the Shadow of Man*” (Az ember árnyékában) és a „*Through a Window*” (Az ablakon át) címmel, két önéletrajzi írást levél formában, valamint a legnagyobb példányszámban eladott önéletrajzi ihletésű, „*Reason for Hope*” (Amíg élek, remélek) és „*Harvest for Hope: A Guide to Mindful Eating*” (A remény gyümölcsei: kalauz az ésszerű táplálkozáshoz) című műveit. 2009-ben megjelent a „*Hope for Animals and Their World: How Endangered Species are Being Rescued from the Brink*” (Nálatok vannak még állatok? Igaz történetek az állatok megmentéséről) című könyve, mely a veszélyeztetett fajok megmentéséért küzdő természetvédők sikeres erőfeszítéseiről számol be.

Dr. Goodall számtalan gyermekkönyvet is írt: „*Grub: the Bush Baby*” (Ártatlan gyilkosok), „*Chimpanzees I Love: Saving Their World and Ours*” (Csimpánzok, akiket szeretek: Megmenteni az életüket és a miénket), valamint „*My Life with the Chimpanzees*” (Életem a csimpánzokkal). A Gombe-i kutatások eredményeként Dr. Goodall megírta a „*The Chimpanzees of Gombe: Patterns of Behavior*” (Gombe csimpánzai: Viselkedésminták”) című könyvét, amely mérföldkövet jelentett a vadon élő csimpánzok viselkedésének megértésében. Ez Dr. Goodall eddigi legmeghatározóbb tudományos műve, mely egyúttal tudományos karrierjének csúcsát jelentette.

Számos televíziós dokumentumfilm készült személyéről, valamint 2002-ben egy film is megjelent róla „*Jane Goodall's Wild Chimpanzees*” (Jane Goodall vad csimpánzai) címmel. 2010-ben egy újabb dokumentumfilmet is készítettek „*Jane's Journey*” (Jane útja) címmel.

Ezen kívül, a Discovery Channel és az Animal Planet műsorán több angol nyelvű film is szólt Dr. Jane Goodall életéről és munkásságáról: „*Jane Goodall's Return to Gombe*”, „*Jane Goodall's State of the Great Ape*”, „*When Animals Talk*”, „*Jane's Goodall's Heroes*”, és „*Almost Human*”.

További információkért, kérjük, látogasson el a www.janegoodall.org weboldalra.